

Den nødvendige **samtalen**

**FÆRDER
KOMMUNE**
– med vind i seilene

Den nødvendige samtalen

Den nødvendige samtalen er en planlagt og godt forberedt samtale mellom profesjonelle og foresatte. Den tar utgangspunkt i en bekymring for et barn, basert på konkrete og systematiske observasjoner av barnet.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning

2 FØR den nødvendige samtalen

3 Den nødvendige samtalen

3.1 Ideer til samtaleens innhold

3.2 Samtaleens faser

1 Innledning

Målet med samtalen er å etablere et samarbeid med foresatte rundt tiltak som kan bedre barnets situasjon og fungering.

Her finner du tips til oppbygging, innhold og fokuspunkter i de ulike fasene av samtalen. Den nødvendige samtalen er et verktøy som kan brukes uavhengig av årsak til bekymringen. Barnehagens og skolens oppgave er å formidle en bekymring basert på observasjoner av barnet. Målet er å finne løsninger i fellesskap med foresatte som kan bedre barnets situasjon.

Informasjonen du finner her må ses i sammenheng med [handlingsveilederen BTI](#). Casene som er beskrevet er fiktive case som kan benyttes i øvingssituasjoner på det enkelte tjenestested. Ta opp bekymringen din! Å tabubelegge og skjule et problem, innebærer at problematikken blir forsøkt usynliggjort. Dermed blir også barnas opplevelser ugyldiggjort. Som fagperson må du trosse tabuiseringen og ta bekymringen rundt barnet opp med foreldrene så tidlig som mulig.

2 FØR den nødvendige samtalen

Gjør en vurdering, hvor bekymret er du?

- Analyser bekymringen/magefølelsen din. Dette kan gjøres ved å skrive ned observasjonene dine så konkret som mulig, gjerne over litt tid (se avsnittet over).
- Diskuter bekymringen med en kollega og/eller be om en samtale med lederen din. Dette gjøres innenfor gjeldene regler om taushetsplikt.
- Oppsummer og konkluder om dere har grunn til å være bekymret.

På bakgrunn av vurderingene bestemmer dere hvordan dere går videre med saken på arbeidsplassen.

- a) Vi klarer dette selv.
- b) Vi trenger hjelp til vurdering av dette fra noen med mer kompetanse.
- c) Bekymringen er så alvorlig at barnevern, politi eller andre ansvarlige instanser/personer må kontaktes.

Når det er barn involvert har alle ansatte i det offentlige en selvstendig meldeplikt til barnevernet etter barnevernsloven § 6-4. Det gjelder også politiet. Det må meldes direkte til den kommunale barnevernstjenesten. Det er ikke nok å melde til ledelsen på egen arbeidsplass, eller at skole melder fra til PP- tjenesten. Som en del av oppfølgingen er det naturlig å ta den nødvendige samtalen med foresatte.

3 Den nødvendige samtalen

Å samtale med foresatte om bekymringer for et barn, kan kanskje oppleves som en vanskelig samtale. Men den er helt nødvendig for barnet.

Samtalens deltakere

Det er en fordel å være to i samtalen med foresatte. I barnehager og skoler bør lederen (styrer/ rektor) være en av deltakerne sammen med barnets faste pedagog eller lærer.

Rollefordelingen bør være avtalt på forhånd. Det er naturlig at lederen i kraft av sin stilling setter rammer for samtalen og påtar seg ansvaret som møteleder. Lederen kan også være den som i hovedtrekk beskriver det som vekker bekymring.

Pedagogen/lærerens rolle kan være å konkretisere barnets situasjon og formidle hva som gjøres av tiltak for barnet i barnehagen. Det er kjennskapet og forholdet til foresatte som danner grunnlaget for rollefordelingen dere imellom.

Det er ingen fasit til hvordan samtalen skal gjennomføres, men denne informasjonen kan gi noen tips og ideer, og den kan brukes i kollegiet som grunnlag for en diskusjon om hvordan dere vil gjennomføre den nødvendige samtalen.

Målet med samtalen er å:

- dele bekymringer dere har for barnet med foresatte
- skape et samarbeid med foresatte, for å sikre barnets utvikling og trivsel
- sette i gang prosesser som kan hjelpe barnet (og familien)
- avklare om det er behov for ytterligere støtte fra andre instanser

Har dere en antakelse om at det er utfordringer i familien som påvirker barnet, er det viktig å snakke om dette uten at det fremstilles som en anklage. Hensikten med samtalen er å presentere bekymringen for barnet til foresatte. Ved å holde fokus på barnet og observasjonene, ved å presentere bekymringer og ikke anklager, så er det lettere å få til et samarbeid.

Prosesser over tid

Å skape et godt samarbeid med foresatte krever tid. Særlig når det jobbes med et tabubelagt tema som for eksempel alkohol eller psykisk sykdom. Foresatte skal gis anledning til å ta inn over seg det som blir formidlet.

Endringsarbeid er prosesser over tid. Den nødvendige samtalen forløper seg ofte over flere møter. Avtal derfor ny samtale med foresatte, slik at dere kan følge opp tiltakene dere har blitt enige om.

Om samtalen slutter på en måte dere ikke hadde forventet

Om en foresatt for eksempel går i sinne, kan dere uttrykke forståelse for at samtalen kan oppleves vanskelig, menfasthold at den er nødvendig. Hvis foresatte ikke vil samarbeide og bagatelliserer eller bortforklarer situasjonen, kan det være nødvendig å diskutere anonymt med andre instanser for råd og veiledning. Det sendes også i noen tilfeller bekymringsmelding til barnevernet.

3.1 Ideer til samtalens innhold

Forberedelse

- Avtal hvem som skal delta i samtalen og den innbyrdes rollefordelingen Avklar formålet med samtalen.
- Beskriv med stikkord hva bekymringen for barnet går ut på og konkretiser i hvilke situasjoner og hvordan dere ser at barnet har problemer.
- Lag på forhånd en liste over punkter det er viktig å formidle.
- Vurder hvordan foresatte best kan få forståelse for, og se at barnet har behov for støtte. Hva håper dere kommer ut av samtalen? Hva frykter dere kan skje?
- Gjennomgå hvordan dere tror at samtalen kan forløpe og forbered alternative muligheter. Fastsett hvor lenge samtalen skal vare.
- Vurder om dere har behov for hjelp fra noen som har mer kompetanse i forkant av samtalen.
- Les gjennom hvilke rutiner dere har for slike samtaler på arbeidsplassen. Få kjennskap til prosedyrer i det øvrige tjenesteapparatet i kommunen og hvem dere kan kontakte for eventuell videre oppfølging og hjelp til familien.
- Inviter foresatte til samtalen med informasjon om samtalens primære formål, tidspunkt, varighet og hvem som vil delta.

Samtalen

- Hvis relasjonen mellom dere og foresatte er vanskelig, bør dette tas opp i begynnelsen av samtalen. "Jeg er fullt klar over at vi har forskjellig syn på ting ..."
- Ha som utgangspunkt for samtalen en holdning om at foresatte ønsker det beste for sitt barn.
- Balanser beskrivelsen av barnet mellom det som fungerer godt og er barnets styrke og det som er vanskelig.
- Bekreft foresattes kompetanse og gode intensjoner der disse er til stede. Vær barnets stemme.
- Vær interessert og lyttende i forhold til foresattes opplevelse av virkeligheten.
- Spør hva de tenker om det som er sagt, og om de deler den bekymringen som dere har presentert.
- Gi plass til foresattes tanker, frustrasjoner og eventuell motstand når det er snakk om barnets problemer.
- Tål uenigheter som kan komme. Fokus skal være på det som kan bedre barnets situasjon og ikke på foresattes uenighet.

- Hjelp foreldre til å forstå forskjell på det som er vanlig for barn og det som vekker bekymring. Vær oppmerksom på språkbruk. Hold fokus på bruk av alkohol og ikke misbruk.
- Gi saklig informasjon om hvordan barn generelt kan reagere når voksne drikker. Mange foreldre ser ikke selv sammenhengen mellom barnets problemer og eget forhold til rusmidler.
- Gi plass til foresattes reaksjoner samtidig som dere har fokus på nødvendige tiltak for å hjelpe barnet.
- Konkretiser tiltakene dere blir enige om.
- Leder oppsummer samtalen, og spør om det er behov for oppklaringer eller noe annet foresatte ønsker å samtale om.
- Avklar nytt møte før dere går fra hverandre.

Refleksjoner

- Fikk dere formidlet bekymringen tydelig nok til foresatte, og forstod de bekymringen dere har for barnet?
- Er referatet fra møtet skrevet på en slik måte at foresatte kjenner igjen utsagnene?
- Ble det etablert et godt samarbeid med foresatte og ble det satt realistiske mål for å hjelpe barnet?
- Vil oppfølgingsplanen sikre god nok progresjon og endring?
- Hvordan ser bekymringen ut nå? Er den mindre eller større? Hvorfor?
- Hvordan skal det øvrige personalet informeres, og om hva?
- Hvordan har hver og en av dere det etter samtalen? Gi hverandre tilbakemelding på hva som gikk bra og hva som opplevdes vanskelig.

Oppfølging

1. Vil dere trenge bistand fra andre instanser/profesjonelle for å hjelpe barnet og familien?
2. Hvem har ansvaret for videre oppfølging (hvem, hva, hvordan, når)?
3. Hvordan forberede oppfølgingssamtalen med foresatte?

3.2 Samtalens faser

Innledningsfasen

Innledningsfasen er viktig. Det er her dere og foresatte etablerer tillit til å samarbeide og snakke om det som kan oppleves vanskelig. Samtalen bør gjennomføres på et sted hvor foresatte kan kjenne seg trygge og velkomne. Tilby gjerne kaffe eller te, men ikke overdriv med stearinlys og kaker! Ta imot foresatte på en god måte og start med litt småprat om "vær og vind" og hverdagslige hendelser. Ha respekt for hvorfor foresatte er innkalt og hva som er samtalens tema. Forhold dere profesjonelt.

Etter litt småprat presenteres de punktene dere ønsker å drøfte i samtalen. Da vet foresatte hva som er formålet med samtalen. Vær oppmerksom på at foresatte kan bli mindre mottakelige hvis dere tar opp for mange punkter på en gang. Fokuser på det mest vesentlige i første omgang.

I innledningsfasen bruker dere tid på å lytte. Få foresattes begynnende tanker og tilbakemeldinger på om det dere har beskrevet er gjenkjennelig for dem. Her kan dere få et inntrykk av hvordan familien fungerer, og hvordan barnet har det hjemme.

Vis foresatte respekt, og bevar troen på at de vil det beste for sitt barn. Foresattes opplevelse av verdighet er avgjørende for samarbeidet videre.

For at offentlige instanser skal kunne samarbeide og utveksle taushetsbelagte opplysninger, må det foreligge samtykke fra barnet, foresatte eller verge. Fornuftig å fylle ut tverrfaglig samtykkeskjema i begynnelsen av møtet.

Hoveddel

Overgangen fra den innledende fasen til hoveddelen av samtalen består i å konkretisere og utdype grunnlaget for bekymringen rundt barnet. Balanser beskrivelsen mellom det som fungerer godt og er barnets styrke, med det som er vanskelig.

Beskriv barnets situasjon med eksempler. Beskriv hvordan dere ser barnets følelser som grunnlag for barnets reaksjoner. Fortell hvordan dere ser at barnet har behov for hjelp for å komme videre.

Hvis foresatte blir tause, oppgitte eller sinte, så gi dem tid til å summe seg. Si at dere ser at de blir triste eller sinte. Det kan være ubehagelig å ta inn over seg det som er bekymringen. Fortell at dere forstår det kan være vanskelig å snakke om at barnet har problemer. Ta imot foresattes reaksjoner. Ikke press foresatte eller gå i argumentasjonsfella. Gå med motstanden. Hold fast på at samtalen er nødvendig. Det er viktig å holde fokus på barnet, og unngå at foresattes beskrivelser av egne vansker eller bagatellisering av situasjonen, fører til at du mister barnets behov av syne. Det er derfor viktig å være godt forberedt til samtalen, slik at du kan vende tilbake til de planlagte punktene.

Gi plass til begge foresattes opplevelser, tanker og perspektiver. Den felles forståelsesrammen skapes ved at dere spør hva foresatte tenker. Dere må tåle uenigheter som kan oppstå mellom foresatte. Hold fokus på barnets behov for hjelp og støtte, og viktigheten av at dere sammen finner ut hvordan hjelpen kan gis på best måte.

Ved at temaet om bruk av alkohol sammen med barn har vært samtaleemne på et foreldremøte, dannes et felles referansepunkt. Dette kan gjøre det enklere å ta opp hva det er viktig å snakke om under samtalen uten å bli moraliserende. Å utdype barnets perspektiv gir dere anledning til å ta imot foresattes reaksjoner, og å sette fokus på hvordan barn generelt kan reagere når voksne drikker alkohol. Det er sjelden foreldre spontant setter barnets problemer i sammenheng med eget forhold til rusmidler.

Vær oppmerksom på hvordan barnets situasjon vil være etter samtalen. Er dere bekymret for om barnet vil oppleve negative konsekvenser som følge av samtalen, så spør foresatte direkte. Nettopp ved å spørre foresatte om dere har grunn til å være bekymret, minskes risikoen for at barnet opplever negative konsekvenser. Hvis bekymringen fortsatt er til stede, må dere vurdere om det er behov for å trekke inn barnevernet.

Dersom en av foresatte møter beruset til samtalen, bør dere være nøytrale og ansvarlige i forhold til situasjonen. Si høyt hva dere ser og opplever, og sett rammen for hva dere gjør i forhold til barnet i den konkrete situasjonen.

Avslutningsfasen

Samtalens avrunding er viktig. Her sikrer dere at foresatte føler seg hørt og forstått, og at dere har en felles forståelse av hva som skal gjøres videre.

Møtelederen oppsummerer avtaler og konkrete tiltak som er inngått. Avtalene skrives i et referat. Referatet skrives slik at foresatte kan kjenne igjen både sine egne og deres utsagn. I de fleste tilfeller vil det være opplagt med en oppfølgingssamtale for å sikre at tiltakene får effekt. Nytt møte avtales på dette tidspunktet. Det er viktig å ha med en forståelse for at endringer er prosesser over tid.

Det kan være en ide å lage et skjema for planlegging av innsatsen for barnet. Dette kan også brukes som mal for referatet av samtalen:

- Hvorfor dere er bekymret for barnet
- Ønskede endringer for barnet eller barnets situasjon
- Hva barnehagen/skolen/annen instans kan gjøre
- Hva foresatte kan gjøre
- Når neste møte skal være
- Hva skal eventuelt være oppnådd innen neste møte
- Evt. presisere om det er avtalt å kontakte ekstern støtte (PPT, tverrfaglig team, helsesøster, barnevernet eller andre)
- Dato og underskrift

Hvis dere ikke lykkes i å finne felles løsninger, eller foresatte ikke forstod bekymringen, kan det være nødvendig å kontakte andre instanser for ytterligere hjelp. Hvis saken meldes til barnevernet er det en fordel å gjøre det i samarbeid med foresatte eller med foresattes samtykke, da dere fortsatt skal samarbeide med dem videre. Foresatte skal som hovedregel gjøres kjent med det som danner innholdet i meldingen til barnevernet. De behøver ikke å være enig i innholdet. Dersom det er grunn til å anta at det å informere foresatte vil være til fare for barnet skal det ikke gjøres.

Viktig: Hvis lederen din ikke ønsker å gjøre noe med saken, og du mener det er grunn til å tro at barnet utsettes for omsorgssvikt, mishandling og/eller har vedvarende adferdsvansker, skal du i følge loven på eget initiativ sende en bekymringsmelding til barnevernet.

Alle har et ansvar for å handle på bakgrunn av en bekymring. Men det er ikke nødvendigvis de samme personene som identifiserer et problem som vil ha ansvaret for selve intervensjonen. Du må derfor ha forståelse for egen rolle og mandat, og ha kunnskap om samarbeidspartnere og hjelpetiltak som finnes i kommunen.